

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฉบับที่ D51 30 ต.ค 68		วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ASEAN SUMMIT 2025	ASEAN Summit 2025: สนามทดสอบศูนย์กลางอาเซียนในยุคแห่งการแข่งขันของมหาอำนาจ	
ประเด็นสำคัญ	- ภูมิทัศน์ของการแข่งขันมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - อาเซียนในฐานะ “Buffer Zone” และ “Bridge” - ดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ: เมื่ออาเซียนอยู่กึ่งกลางห่วงโซ่โลก - เกมความมั่นคงและภูมิรัฐศาสตร์: ทะเลจีนใต้กับเงาแห่งสงครามเย็นใหม่ - อัตลักษณ์และอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของอาเซียน - การประชุมสุดยอดครั้งที่ 47: สนามทดสอบความเป็นเอกภาพ - วิเคราะห์เชิงทฤษฎี: ดุลอำนาจและภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจ - ข้อเสนอเชิงนโยบาย: ทางรอดของ “ศูนย์กลางอาเซียน” - ศิลปะแห่งสมดุลในยุคแห่งการแข่งขัน	

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 47 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26–28 ตุลาคม 2025 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและจีนที่เข้มข้นกว่าทศวรรษใดในรอบหลายปีที่ผ่านมา อาเซียนไม่ได้เพียงเป็นเวทีเศรษฐกิจหรือการทูตอีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็น “สมรภูมิแห่งอิทธิพล” ที่มหาอำนาจทั้งสองต่างช่วงชิงกันเพื่อครอบครองความชอบธรรมในการกำหนดระเบียบภูมิภาคใหม่ (Regional Order) ในบริบทเช่นนี้ การประชุมอาเซียนซัมมิตครั้งที่ 47 ถูกจับตามองไม่เพียงเพราะผู้นำสหรัฐฯ โดนัลด์ ทรัมป์ เตรียมเข้าร่วมด้วยตนเอง แต่ยังเพราะจีนส่งตัวแทนระดับสูงอย่างหลี่ เฉียง ซึ่งหมายถึง “เกมเชิงสัญลักษณ์ของอำนาจ” ระหว่างสองขั้วหลักของโลกใบนี้

ภูมิทัศน์ของการแข่งขันมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเชิงภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitical significance) อย่างยิ่งต่อทั้งสหรัฐและจีน เส้นทางการค้าทางทะเลกว่า 60% ของโลกต้องผ่านช่องแคบมะละกา และประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศมีทรัพยากรสำคัญ เช่น พลังงาน แร่ธาตุ และฐานการผลิตในห่วงโซ่อุปทานโลก หลังยุคสงครามเย็น จีนเริ่มขยายอิทธิพลอย่างต่อเนื่องผ่านนโยบาย “Belt and Road Initiative” (BRI) และการลงทุนขนาดใหญ่ในโครงสร้างพื้นฐาน ขณะที่สหรัฐฯ พยายามตอบโต้ผ่านยุทธศาสตร์ “Indo-Pacific” ที่มีเป้าหมายยึดโยงอาเซียนเข้ากับพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ เช่น ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ภายใต้กรอบ “QUAD” และ “AUKUS” ผลลัพธ์คืออาเซียนกลายเป็น “เวทีแข่งขัน” ของสองมหาอำนาจในเชิงอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การทูต และความมั่นคง ซึ่งทุกประเทศในภูมิภาคต้องรักษาสสมดุลระหว่าง “ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากจีน” กับ “หลักประกันความมั่นคงจากสหรัฐฯ”

อาเซียนในฐานะ “Buffer Zone” และ “Bridge”

ในเชิงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาเซียนอาจถูกมองผ่านแนวคิด “ดุลอำนาจ” (Balance of Power) ที่มุ่งหมายให้รัฐเล็กๆ รวมตัวกันเพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของมหาอำนาจ ในบริบทนี้ อาเซียนจึงทำหน้าที่เป็น “buffer zone” — พื้นที่กันชนที่ป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันระหว่างสหรัฐและจีนลุกลามจนเกิดความขัดแย้งโดยตรง อย่างไรก็ตาม การเป็นเพียง “กันชน” นั้นไม่เพียงพอในระยะยาว อาเซียนจึงพยายามแปลงตนเองให้เป็น “สะพานเชื่อม” (Bridge) ระหว่างมหาอำนาจ ด้วยการสร้างพื้นที่ความร่วมมือ เช่น ASEAN Plus Three (APT), East Asia Summit (EAS) และ ASEAN Regional Forum (ARF) เพื่อให้มหาอำนาจเข้ามาพบปะพูดคุยในลักษณะพหุภาคี การรักษาบทบาทดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะในหลายครั้ง มหาอำนาจใช้ “การแบ่งแยกเพื่อปกครอง” (Divide and Rule) โดยเสนอข้อตกลงแบบทวิภาคี (Bilateral) กับประเทศสมาชิกบางราย ทำให้อาเซียนขาดเอกภาพและเสี่ยงเดียวกันในโลก

ดุลอำนาจทางเศรษฐกิจ: เมื่ออาเซียนอยู่กึ่งกลางห่วงโซ่โลก

เศรษฐกิจเป็นสนามแข่งขันหลักที่สหรัฐและจีนใช้เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจเชิงยุทธศาสตร์

- จีน ครองสถานะคู่ค้าอันดับหนึ่งของเกือบทุกประเทศในอาเซียน และเป็นผู้นำด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและโลจิสติกส์ในภูมิภาคผ่านโครงการ BRI, รถไฟลาว-จีน, และนิคมอุตสาหกรรมในมาเลเซีย

- สหรัฐฯ แม้จะมีอิทธิพลทางการค้าในระดับรอง แต่กลับโดดเด่นในด้านเทคโนโลยีขั้นสูง การลงทุนโดยตรง (FDI) และการปกป้อง “ระบบการค้าเสรีตามกติกา” ผ่านกลไกเช่น Indo-Pacific Economic Framework (IPEF)

ผลคือ อาเซียนต้องบริหาร “เศรษฐกิจสองระบบ” (Dual Economic Order) ที่มีทั้งห่วงโซ่อุปทานฝั่งจีนและฝั่งสหรัฐฯ หากไม่สามารถรักษาความสมดุลได้ อาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

เกมความมั่นคงและภูมิรัฐศาสตร์: ทะเลจีนใต้กับเงาแห่งสงครามเย็นใหม่

ประเด็นความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ยังคงเป็นหัวใจของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ มหาอำนาจทั้งสองต่างใช้ “อาเซียน” เป็นพื้นที่แสดงอำนาจเชิงสัญลักษณ์

- จีนเดินหน้าสร้างเกาะเทียมและขยายเขตอิทธิพลทางทะเล
- สหรัฐฯ ใช้ยุทธศาสตร์ “Freedom of Navigation Operations (FONOPs)” เพื่อแสดงการไม่ยอมรับการอ้างสิทธิ์ของจีน

ในบริบทนี้ อาเซียนจึงต้องรับบทเป็น “ผู้จัดการความขัดแย้ง” (Conflict Manager) ผ่านกลไก Code of Conduct (COC) ในทะเลจีนใต้ ซึ่งเจรจากับจีนมานานกว่า 20 ปี แต่ยังไม่บรรลุผล ความท้าทายคือ หากอาเซียนไม่สามารถออกเสียงเดียวกันในประเด็นนี้ได้ ก็อาจถูกมองว่า “สูญเสียศูนย์กลางทางยุทธศาสตร์” และกลายเป็นผู้ถูกกระทำในเกมอำนาจระหว่างมหาอำนาจ

อัตลักษณ์และอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของอาเซียน

การคงอยู่ของ “ASEAN Centrality” ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจหรือกำลังทหารเท่านั้น แต่อยู่ที่ “อำนาจเชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Power) ในฐานะผู้สร้างบรรทัดฐานของภูมิภาค อาเซียนได้วางรากฐานของ “ภูมิภาคนิยมแบบนุ่มนวล” (Soft Regionalism) ผ่านหลักการไม่แทรกแซง (Non-interference) และฉันทามติ (Consensus) ซึ่งแม้จะถูกวิพากษ์ว่าอ่อนแอ แต่กลับช่วยให้ประเทศที่มีระบอบการเมืองแตกต่างกันอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ปะทะ แต่ในยุคที่การเมืองโลกเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว อาเซียนถูกตั้งคำถามว่า “ความเป็นกลาง” จะยังคงใช้ได้หรือไม่ ในเมื่อมหาอำนาจต่างต้องการให้ภูมิภาคนี้เลือกข้าง

การประชุมสุดยอดครั้งที่ 47: สนามทดสอบความเป็นเอกภาพ

การประชุมสุดยอดครั้งนี้ถือเป็นบททดสอบสำคัญของความเป็นเอกภาพในอาเซียน โดยเฉพาะเมื่อทั้งสหรัฐฯและจีนต่างต้องการใช้เวทีนี้ยืนยันบทบาทของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากทรัมป์ใช้เวทีนี้ประกาศ “พันธมิตรมั่นคง” กับพันธมิตรในภูมิภาค และผลักดันโครงการความร่วมมือด้านเทคโนโลยี-พลังงานสะอาด อาเซียนอาจเอนเอียงทางฝั่ง

สหรัฐฯ ขณะที่หากจีนประกาศขยาย BRI ระยะที่ 2 หรือสนับสนุนกองทุนพัฒนาอาเซียนเพิ่มเติม ภูมิภาคก็อาจมองเห็น “แรงดึงดูดใหม่จากปักกิ่ง” ทั้งสองท่าทีนี้สะท้อนว่า อาเซียนกำลังอยู่ในจุดที่ต้อง “เลือกสมดุล” มากกว่า “เลือกข้าง” — และนั่นคือหัวใจของการดำรงอยู่ในฐานะศูนย์กลางภูมิภาค

วิเคราะห์เชิงทฤษฎี: ดุลอำนาจและภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจ

หากใช้กรอบ ทฤษฎีดุลอำนาจ (Balance of Power) ตามแนวคิดของ Kenneth Waltz และ Hans Morgenthau จะเห็นว่า อาเซียนกำลังอยู่ในสภาพของ “Balancing” และ “Bandwagoning” พร้อมกัน บางประเทศ เช่น เวียดนามและฟิลิปปินส์ แสดงท่าที “ถ่วงดุล” (Balance) โดยเข้าร่วมซ้อมรบกับสหรัฐฯ เพื่อคานอำนาจจีน ขณะที่บางประเทศ เช่น กัมพูชาและลาว กลับ “เกาะข้าง” (Bandwagon) กับจีน เพื่อรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ผลคือ อาเซียนจึงไม่สามารถสร้าง “ดุลภายใน” ได้อย่างแท้จริง และเสี่ยงต่อการถูกมหาอำนาจภายนอกกำหนดทิศทาง ในเชิง ภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจ (Great Power Politics) อาเซียนถูกมองว่าเป็น “พื้นที่บูรณาการอำนาจเชิงยุทธศาสตร์” ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก ซึ่งทั้งสหรัฐฯและจีนต่างต้องการยึดครองทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

แนวโน้มอนาคต: อาเซียนในโลกหลายขั้วอำนาจ

เมื่อโลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระเบียบ “พหุขั้ว” (Multipolar Order) อาเซียนมีโอกาสในการเสริมบทบาทมากขึ้น หากสามารถรักษาเอกภาพและยึดโยงความร่วมมือกับทุกฝ่ายโดยไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- การส่งเสริม ASEAN Outlook on the Indo-Pacific (AOIP) จะช่วยให้อาเซียนมี “กรอบการตีความ” ของตนเองในภูมิภาค
- การสร้างความร่วมมือกับมหาอำนาจระดับกลาง เช่น ญี่ปุ่น อินเดีย และสหภาพยุโรป อาจช่วยเพิ่มอำนาจต่อรอง
- การขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลและพลังงานสีเขียวภายในภูมิภาค จะลดการพึ่งพาโครงสร้างจากภายนอก

ข้อเสนอเชิงนโยบาย: ทางรอดของ “ศูนย์กลางอาเซียน”

เพื่อรักษาคุณอำนาจและความเป็นกลางเชิงยุทธศาสตร์ อาเซียนควร

1. เสริมสร้างกลไก ASEAN Defense Ministers' Meeting (ADMM-Plus) ให้เป็นพื้นที่หารือด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีที่แท้จริง
2. ปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจให้ยืดหยุ่นกว่าระบบฉันทามติ เพื่อให้ตอบสนองต่อวิกฤตได้รวดเร็ว
3. พัฒนา “ASEAN Digital Connectivity Master Plan” เพื่อให้ภูมิภาคเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีอิสระ
4. ร่วมมือกับมหาอำนาจทุกฝ่ายโดยใช้หลัก “ร่วมมือโดยไม่ขึ้นต่อ” (Cooperate without Dependence)

ศิลปะแห่งสมดุลในยุคแห่งการแข่งขัน

ในโลกที่อำนาจเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็ว อาเซียนไม่ได้เพียงเป็นผู้สังเกตการณ์อีกต่อไป แต่เป็น “เวทีและผู้เล่น” พร้อมกัน การรักษาความเป็นกลางไม่ใช่การไม่เลือกข้าง แต่คือการ “เลือกทางที่รักษามลประโยชน์ของตนมากที่สุด” อาเซียนจึงต้องใช้ “ศิลปะแห่งสมดุล” (Art of Balance) ทั้งในเชิงการทูต เศรษฐกิจ และความมั่นคง เพื่อไม่ให้ถูกดึงเข้าสู่สงครามเย็นครั้งใหม่ระหว่างสหรัฐและจีน การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 47 จะไม่เพียงเป็นเวทีหารือเชิงนโยบาย หากแต่เป็น “บททดสอบเชิงยุทธศาสตร์” ว่าอาเซียนจะยังคงยืนอยู่ในฐานะ “ศูนย์กลางแห่งภูมิภาค” หรือกลายเป็นเพียง “หมากตัวหนึ่งในกระดานของมหาอำนาจโลก”

พ.อ. หญิง มณฑิรา ยิ้มสมบูรณ์

อจ.ทก.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.the101.world/top-issues-asean-summit-2025> ทรัมป์ / ไทย-กัมพูชา / สมาชิกใหม่อาเซียน / ฯลฯ : จัปตา 5 ประเด็นใหญ่ที่อาจทำให้ ASEAN Summit 2025 เป็น “ครั้งประวัติศาสตร์”
2. <https://thestandard.co/asean-summit-2025-donald-trump-thailand-cambodia-peace-agreement/> จัปตาวาระ ASEAN Summit 2025
3. <https://www.myasean2025.my/event/47th-asean-summit-retreat/>
4. https://www.youtube.com/watch?v=lrk_jdRvRsg อะไรจะเกิดเมื่อ 'ทรัมป์' มาร่วม ASEAN Summit?
5. <https://thestandard.co/47th-asean-summit-malaysia/> กำหนดการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 47 ที่มาเลเซีย

